

محاکمه کارادیچ، مهمترین رویداد برای تربیونال یوگوسلاویا و آزمایش مهم برای سیستم جزائی بین المللی

۲۹ مارچ ۲۰۱۶

وکلا و مدافعین حقوق بشر محاکمه موفقانه رادوان کارادیچ توسط تربیونال ۲۳ ساله مؤسسه ملل متحد برای یوگوسلاویا را آزمایش تعیین کننده برای این تربیونال و مجموع سیستم قضائی بین المللی خواندند. زید رعاد الحسین یکی از مسؤلین کمیته حقوق بشر مؤسسه ملل متحد طی بیانیه ای ابلاغ حکم تربیونال علیه کارادیچ را بیان واضح تعهد جامعه بین الملل به حسابگیری و حسابدگی خواند. آقای حسین در همین بیانیه گفت: " فیصله تربیونال این ادعا را از میان برداشت که گویا یگانه اتهام ممکنه علیه کارادیچ استعمال سیاسی وضع برای هدف خودش بوده است. فیصله از نقش اصلی وی بعنوان طراح ویرانی و قتل به مقیاس وسیع پرده برداشت". بعبارة دیگر محکومیت کارادیچ بخاطر کدام نقش اجرائی در نسل کشی، جنایات جنگ و سایر جنایات ضد بشری نبوده بلکه کارادیچ بحیث مسؤل نهایی سیاسی این جنایات به ۴۰ سال حبس محکوم شد. بر اساس رویه قضایی که این فیصله تربیونال ملل متحد برای یوگوسلاویا بجا میگذارد، راه محاکمه سایر رهبران سیاسی که داغ طراحی پالیسی و رهبری قتل و ویرانگری، جنایات علیه بشریت و جنایات جنگی در کشورهای خویش را بر جبین دارند، در حقوق جزای بین الملل به وضاحت ترسیم گردید. چون افرادی از این نوع در تاریخ سه و نیم دهه اخیر افغانستان کم نیستند، لازم می آید با کارادیچ و فیصله تربیونال در مورد او آشنائی بیشتر حاصل کنیم. البته تحلیل باریکی های حقوقی این فیصله درین نوشته نمی گنجد.

۱- کارادیچ کی بود؟

رادوان کارادیچ در سال ۱۹۴۵ در قریه ای بنام مونتینگرو متولد شد. پدرش بوت ساز و مادرش دختر دهقان بود. کارادیچ در دوران مکتب از خود برازندگی نشان داد و اجازه یافت تحصیلات عالی کند. بعد از ختم تحصیل معالج امراض روانی شد. کارادیچ شاعر هم بود و چند مجموعه شعری اش انتشار یافت و یکی ازین مجموعه های شعر جایزه هم گرفت. تا آغاز دهه ۸۰ قرن بیست کارادیچ فعالیت سیاسی نداشت. اما در دهه ۸۰ فعالیت سیاسی را آغاز نموده و در شرایط ازهم پاشی پیمان وارسا در رأس "حزب دموکرات صربستان" قرار گرفت. کارادیچ و حزبی که فقط یک هدف داشتند، تشکیل جمهوریت صرفاً صربستانی ها در داخل بوسنیا و اسقرار روابط بسیار نزدیک با کشور صربستان. کارادیچ و حزبی که تصمیم به اخراج همه کرواتها و مسلمانان مقیم ساحه جغرافیایی ای گرفتند که در گذشته های دور صرب نشین بودند. کارادیچ کارش را با بیانات آتشین که صربها را به تصفیه مناطق شان از کرواتها و مسلمان تهیج میکرد آغاز نمود و بنیاد جنگی را گذاشت که جان بیش از صد هزار نفر را گرفت و صدها هزار انسان دیگر را آواره ساخت. مقاومت مسلمانان و کرواتها را کارادیچ و حزبی که با کشتار مسلمانان و کرواتها، چپاول خانه و دارائی آنها، چپاول و تخریب مساجد و کلیسا ها و نسل کشی، تجاوز جنسی، و دبیوریت کردن جواب دادند. این اعمال بغرض تصفیه قلمرو جمهوریت خود ساخته کارادیچ از کرواتها و مسلمانان صورت گرفت. پشتیبانی بلگراد از کارادیچ و پافشاری ناسیونالیستهای افراطی صربستان بر رهبری میلوسویچ بر عدم پذیرش فیصله های ملل متحد، و سر انجام قتل عام ۸ هزار مرد و پسر جوان مورد حمایت ملل متحد و مستقر در سربرینیکا توسط نیروهای کارادیچ پای ناتو را به این جنگ کشانید و سرانجام به بمبار دمان بلگراد توسط ناتو و تجزیه یوگوسلاویا منجر شد.

با توافقات (دیتون) در سال ۱۹۹۵ جنگ بالکان که بزرگترین مناقشه مسلحانه در اروپا بعد از جنگ جهانی دوم بود، ختم شد. رادوان کارادیچ که از اعمال خود و پلان تشکیل تریبونال ملل متحد برای یوگوسلاویا آگاهی داشت، از صحنه نا پدید شد. وی در کددام مخفیگاه بسر نمیبرد بلکه با اسم و چهره متغیر وبا تظاهر به اینکه معالج عنعنوی امراض است، توانست ۱۳ سال تمام بدور از چشم پولیس اروپائی به زندگی خویش در بلگراد ادامه دهد. اما سر انجام در سال ۲۰۰۸ از یک بس در شهر بلگراد توسط پولیس صربستان دستگیر شده و بعداً به بلاک متعلق به ملل متحد در زندان اسخفنینگن شهر هاگ هالند انتقال داده شد. به اساس یک گزارش آژانس خبری هالند (NOS) که همزمان با ابلاغ حکم تریبونال در مورد کارادیچ نشر شد، شرایط این زندان بسیار متفاوت از زندانهای عادی میباشد. مظنون سلول شخصی خود را با همه وسایل رفاه در اختیار داشته و میتواند یک سلول دیگر را هم برای اموردفاع حقوقی خویش داشته باشد. دروازه سلول اکثراً باز است و زندانی میتواند در بخش عمومی تعمیر با سایر زندانیها صحبت نموده و همراه با آنها غذای دلخواه خود را بیزند.

۲- چرا بررسی دوسیه کارادیچ و اتخاذ فیصله قضائی از طرف تریبونال ۸ سال را دربر گرفت؟

طولانی شدن پروسه تکمیل دوسیه و صدور حکم چند دلیل عمده دارد:

- نخست اینکه حقوق جزای بین المللی هنوز بسیار جوان است و با وصف برخورداری از قوانین لازمه در واقع با حل این نوع قضایا روئیه قضائی خود را میسازد. بررسی اتهامات کارادیچ بحیث طراح و مسؤل سیاسی جنایات انجام شده، مستلزم پخته ساختن هروجب راه طی نشده و بعد پا گذاشتن بالای آن بود.

- علت دوم پیچیدگی بررسی جنایات انجام یافته در یک جنگ نسبتاً طولانی است که اگر بادقت انجام شود سالها وقت را در برمیگیرد.

- علت سوم عدم همکاری کارادیچ و وکلایش با پروسه تأمین عدالت و کوشش مستدام ولی بی ثمر آنها برای خلق یک تصویر صلح آمیز از شخصیت او و تلقین این ذهنیت که گویا هدف او صرفاً حمایه از صربهای بوسنیا بوده است. در آخرین اظهارات خود کارادیچ مسؤلیت اخلاقی اعمال صربهای بوسنیا (همشهریان و قوای حکومتی) را بدوش گرفت ولی از دادن دستور کشتار و قتل عام مسلمانان سربرینیکا انکار نموده و ادعا نمود که از وقوع جنایات هم اطلاع نداشت (!؟). در جریان جلسات قضائی کارادیچ ادعا نمود که وی دوست حقیقی مسلمانان است زیرا کوشش کرده به آنان احساس مصونیت بدهد و گویا جنگ جمهوری او جنگ دفاعی بود.

- علت چهارم تأخیر عبارت بود از رعایت دقیق معیارهای قبولشده اجراءات جزائی در بررسی اظهارات شهود و سایر وسایل ثبوت در رابطه با هریک از اتهامات متعدد که بالای کارادیچ وارده شده بود و بررسی مجدد قضایا بعد از اخذ اعتراضات تیم وکلای مدافع کارادیچ. آنانیکه به معیارهای سیستم محاکمه عادلانه آشنائی دارند، زمانگیر بودن این نوع اجراءات در قضایای مظنونین از طراز کارادیچ را درک میکنند. قضات تریبونال جمعاً ۵۰۰ روز کاری را که چهار سال را در برگرفت بر شنیدن شهود و بحث روی اتهامات وارده با خرنوالان تریبونال صرف نموده و متعاقباً یکسال دیگر را غور تیم قضات بالای اتهامات و رسیدن به نتایج در هر مورد در برگرفت.

- علت پنجم تأخیر این بود که کارادیچ از سال ۲۰۰۹ با تریبونال یوگوسلاویا قطع رابطه نمود. با آنهم خرنوالهای تریبونال در سال ۲۰۱۴ اتهامات بالای کارادیچ را وارد دانسته با لایش اقامه دعوی نموده برایش حبس ابد مطالبه کردند، قضات بر مبنای صورت دعوی خرنوالان به کار خود ادامه داد.

- دلیل اخیر تأخیر موجودیت صدها شاهد بر علیه و بر له کارادیچ بود که بایست همه بکمک ترجمان هم در برابر هیأت تحقیق وهم در جلسه قضائی اظهارات میدادند. کارادیچ ۲۳۸ شاهد را برای تثبیت بیگناهی خود به محکمه معرفی کرده بود.

۳- اتهامات و حکم تریبونال:

اتهاماتی که تریبونال آنها اثبات شده دانسته و بر میای آن رادوان کارادیچ را به ۴۰ سال حبس محکوم کرده است عبارتند از طراحی پالیسی ورهبری: نسل کشی، جنایات جنگ و جنایت علیه بشریت. درین میان میتوان از نسل کشی اقلیت مسلمان و کروات در داخل جمهوریت صرب بوسنیا (۱۹۹۲ الی ۱۹۹۵)، تجمع مردام و جوانان غیر صرب در کمپ ها برای شکنجه و کشتار (۱۹۹۲ الی ۱۹۹۵)، محاصره کامل سراییو ترور مردم آن باگشودن انواع آتشباری بالای شهر و سر انجام قتل عام ۸ هزار مرد مسلمان بالغ و نابالغ در سربرینیکا نام برد.

۴- عکس العمل کارادیچ در برابر حکم تریبونال مبنی بر محکومیتش به ۴۰ سال حبس:

قبل از اصدار حکم، کارادیچ به ژورنالیستها گفته بود که امیدوار است تریبونال به او برائت بدهد. وکلای کارادیچ بعد از روشن شدن فیصله قضائی تریبونال اعلام نمودند که فیصله مارچ ۲۰۱۶ تریبونال مورد قناعت کارادیچ نیست. نیویارک تایمز مؤرخ ۲۵ مارچ ۲۰۱۶ از قول پیتر رابسون وکیل امریکائی کارادیچ (که بمصرف تریبونال کار میکند)، خبر داد که کارادیچ از جزای تعیین شده و دلایل حکم مأیوس شده و از پیتر رابسون خواستار اعتراض بر حکم تریبونال شده است.

۵- عکس العمل قربانیان:

بازماندگان قربانیان نیز از حکم تریبونال در مورد کارادیچ راضی نیستند. نظر قربانیان اینست که حبس ابد که از جانب خرنوال پیشنهاد شده بود، جزای مناسبتر برای کارادیچ بود. زیرا همه قربانیان میدانند که در زندان هاگ اکثر زندانیان فقط دوثلث حبس خود را میگذرانند و رها میشوند. حالا بادر نظر داشت اینکه کارادیچ ۷۰ ساله هشت سال را در زندان گذرانده است، نمیخواهند ریسک آنها بپذیرند که روزی وی زنده به بلگراد برگردد و زخمهای بازماندگان قربانیان را دوباره تازه سازد. اما برخی سازمانهای حقوق بشر صربستان فیصله تریبونال را متوازن میدانند و امیدوارند که فیصله تریبونال درس عبرتی باشد برای سایر حکام.

با آنکه فیصله تریبونال در مورد کارادیچ نهائی نیست. اما این فیصله اساسگذار شیوه های عدلی و قضائی غنی برای قضایای مماثل آینده بوده و ازین جهت از اهمیت زیاد برخوردار میباشد. امید بر مبنای این روئیه قضائی راه طی شده توسط تریبونال یوگوسلاویا را تریبونالهای دیگر و محکمه بین المللی جزائی تا تأمین عدالت برای سایر ملل جهان، بخصوص افغانستان که از ۲۸ اپریل ۱۹۷۸ بدینسو در آتش جنایات جنگ و جنایات علیه بشریت میسوزد، ادامه یابد.

کمیته حقوق بشر فدراسیون سازمانهای پناهندگان افغان در اروپا (فارو)